

Seat No. : _____

XX-101

B.A. (Sem.-IV)

April-2013

Sanskrit (CC-211) (Sp.)

उत्तररामचरितम्

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

१. (अ) नीचेनाभांथी गमे ते अेक विशे नोध लभो : ७
1. (A) Write a note on any **one** of the following : 7
- (1) चित्रदर्शन प्रसङ्गः ।
- (२) सीता त्याग प्रसंगे रामनी मनोव्यथा.
- (2) Mental agony of Rama at the time of abandoning Sita.
- (ब) नीचेनाभांथी कोठपण अेक श्लोकनो अनुवाद करो. ४
- (B) Translate any **one** of the following verses : 4
- (१) तुरगविचयव्यग्रानुर्वीभिदः सगराध्वरे
कपिलमहसामर्षात् प्लुष्टान् पुरा प्रपितामहान् ।
अगणिततनूतापं तपत्वा तपांसि भगीरथो
भगवति ! तव स्पृष्टानद्भिश्चिरा दुददीधरत् ॥
- (२) इयं गेहे लक्ष्मीरियममृतवर्तिर्नयनयो –
रसावस्याः स्पर्शो वपुषि बहुलश्चन्दन रसः ।
अयं बाहु कण्ठे शिशिरमसृणो मौक्तिक सरः
किमस्या न प्रेयो यदि परमसह्यस्तु विरहः ॥
- (५) नीचेनाभांथी गमे ते अेक पूर्वापर संदर्भ आपी समजाचो : ३
- (C) Explain any **one** of the following with reference to context : 3
- (१) वन्देमहिचतां वाचममृतामात्मनः कलाम् ।
- (२) ऋषीणां पुनराद्यानां वाचमर्थोऽनुधावति ।
- (३) तीर्थोदकं च वह्निश्च नान्यतः शुद्धिमर्हतः ।
२. (अ) नीचेनाभांथी गमे ते अेक विशे नोध लभो : ७
2. (A) Write a note on any **one** of the following : 7
- (१) शम्बूकवधप्रसङ्गः ।
- (२) आत्रेयी – वासंती संवाद
- (2) Dialouge between Atreyi and Vasanti.

- (બ) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક શ્લોકનો અનુવાદ કરો : ૪
- (B) Translate any **one** of the following verses : 4
- (૧) વિતરતિ ગુરુઃ પ્રાજ્ઞે વિદ્યાં યથૈવ તથા જડે
ન તુ ખલુ તયોર્જ્ઞાને શક્તિં કરોત્યપહન્તિ વા ।
ભવતિ હિ પુનર્ભૂયાન્ ભેદઃ ફલં પ્રતિ તદ્વથા
પ્રભવતિ શુચિર્બિમ્બગ્રાહે મણિર્ન મૃદાદયઃ ॥
- (૨) સ્નિગ્ધશ્યામાઃ ક્વચિદપરતો ભીષણાભોગરૂક્ષાઃ
સ્થાને સ્થાને મુખરકકુભો ઝાડકૃતૈર્નિર્ઝરાણામ્ ।
એતે તીર્થાશ્રમગિરિસરિદ્ ગર્ત્ કાન્તારમિશ્રાઃ
સન્દૃશ્યન્તે પરિચિત ભુવો દણ્ડકારણ્યભાગાઃ ॥
- (ક) નીચેનામાંથી ગમે તે એક પૂર્વાપર સન્દર્ભ આપી સમજાવો : ૩
- (C) Explain any **one** of the following with reference to context : 3
- (૧) ચિત્રમામ્નાયાદન્યો નૂતનચ્છન્દસામવતારઃ ।
(૨) તયોઃ કિલ સરહસ્યાનિ જૃમ્ભકાસ્ત્રાણ્યાજન્મસિદ્ધાનીતિ ।
(૩) લોકોત્તરાણાં ચેતાંસિ કો નુ વિજ્ઞાતુમર્હતિ ।
૩. (અ) ‘છાયા-અંક ભવભૂતિની પ્રયોગલક્ષી નાટ્યકલાનો ઉત્તમ નમૂનો છે.’ – ચર્ચો. ૭
૩. (A) ‘छायाङ्कः is the best example of Bhavabhuti’s Art of dramatics.’ – Discuss. 7

અથવા/OR

નાટકના ચતુર્થ અંકમાં પ્રયોજાયેલ નાટ્યપ્રયોગોની ચર્ચા કરો.

Discuss the elements of stageability used in 4th Act of the play.

- (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક વિશે નોંધ લખો : ૪
- (B) Write a note on any **one** of the following : 4
- (૧) રામસ્ય કરુણો રસઃ । – સમજાવો.
(1) Explain – રામસ્ય કરુણો રસઃ ।
- (૨) ચતુર્થ અંકમાં સૌધાતકિ - દાણ્ડાયન સંવાદઃ ।
(2) Dialouge between સૌધાતકિ and દાણ્ડાયન in 4th Act.
- (ક) નીચેનામાંથી ગમે તે ત્રણના એક-બે વાક્યમાં ઉત્તર આપો : ૩
- (C) Answer the following questions in **one** or **two** sentences : (Any **three**) 3
- (૧) અશ્વમેઘ યજ્ઞમાં રામની સહધર્મચારિણી કોણ છે ?
(1) Who is the companion of Rama in અશ્વમેઘ યજ્ઞ ?
- (૨) છાયા-અંકમાં સીતા કોની કૃપાથી અદૃશ્ય રહી શકી છે ?
(2) By whose Grace Sita became invisible in છાયાઙ્કઃ ?

- (3) કવિ ભવભૂતિએ પ્રકૃતિના કયા કયા ચિત્રો આલેખ્યા છે ?
 (3) Which pictures of Nature have been described by Bhavabhuti ?
 (4) ગર્ભાંકનું પ્રયોજન શું છે ?
 (4) What is the purpose of गर्भाङ्ककः ?

૪. (અ) ઉત્તરરામચરિત નાટકના સુખાન્ત વિશે વિભિન્ન મતો ચર્ચો. ૭
 4. (A) Discuss various opinions regarding the happy ending of the play उत्तररामचरितम् । 7

અથવા/OR

‘ઉત્તરરામચરિત’ નાટકના સુખાન્તના બીજ નાટકના આરંભથી જ રોપાયાં છે.’ – આ વિધાન ચર્ચો.

The happy ending of the play can be seen in born from the very beginning of the play.’ – Discuss.

- (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક વિશે નોંધ લખો : ૪
 (B) Write a note on any **one** of the following : 4

- (૧) સર્વથા ઋષયો દેવતાશ્ચ શ્રેયો વિધાસ્યન્તિ । – ચર્ચો.
 (1) सर्वथा ऋषयो देवताश्च श्रेयो विधास्यन्ति । Discuss.
 (૨) ગર્ભાંકદૃશ્યઃ નું મહત્ત્વ.
 (2) The importance of गर्भाङ्कदृश्यः ।

- (ક) નીચેનામાંથી ગમે તે ત્રણના એક-બે વાક્યમાં ઉત્તર આપો : ૩
 (C) Answer the following questions in **one** or **two** sentences : (any **three**) 3

- (૧) લવ-ચંદ્રકેતુ વચ્ચે થતા યુદ્ધનું વર્ણન કોના દ્વારા થાય છે ?
 (1) Who describes the battle between लव and चन्द्रकेतु ?
 (૨) લવ-કુશની રામ-પુત્રો તરીકે ઓળખાણ કઈ રીતે થાય છે ?
 (2) How लव and कुश were recognized as sons of Rama ?
 (૩) ‘ઉત્તરરામચરિત’ નો શો અર્થ છે ?
 (3) What does the word ‘उत्तररामचरित’ mean ?
 (૪) લવે કરેલ જૃંભકાસ્ત્રના પ્રયોગના દૃશ્યમાં કયો રસ રહેલો છે ?
 (4) Which Rasa (रस) can be seen in the scene of जृम्भकास्त्र ?

૫. (અ) નીચેનામાંથી કોઈપણ સાત પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો : ૭

5. (A) Answer the following questions : (any **seven**) 7
 (૧) કુલગુરુ વસિષ્ઠે રામને માટે શો સંદેશ મોકલ્યો છે ?
 (1) Which messege had been sent by कुलगुरु वसिष्ठ to Rama ?
 (૨) ચિત્રદર્શનથી સીતાને કયું દોહદ થાય છે ?
 (2) Which desire (दोहद) Sita had after observing the चित्रवीथिका (picture-Gallery) ?
 (૩) આત્રેયી દંડકારણ્યમાં શા માટે આવી છે ?
 (3) Why did Atreyi come to दंडकारण्य ?

- (૪) કૌસલ્યા-જનક યોગ શીર્ષક શું સૂચવે છે ?
- (4) What is suggested by the title 'કૌસલ્યા-જનક યોગ' ?
- (૫) વાલ્મીકિ આશ્રમમાં તાપસોના અનધ્યાયનું કારણ શું છે ?
- (5) What is the reason of Study-break of તાપસ students in Valmiki's hermitage ?
- (૬) અશ્વમેઘ યજ્ઞના અશ્વના રક્ષણ માટે કોને મોકલવામાં આવે છે ?
- (6) Who is the Protector of the horse of અશ્વમેઘ યજ્ઞ ?
- (૭) કવિ ભવભૂતિના માતા-પિતાનાં નામ આપો.
- (7) Give the names of the parents of Bhavabhuti.
- (૮) ભૂવભૂતિ કયા-કયા શાસ્ત્રોના જ્ઞાતા હતા ?
- (8) In what subjects did Bhavabhuti have mastery over ?
- (૯) ભવભૂતિરચિત ત્રણ રૂપકોનાં નામ આપો.
- (9) Give the names of Plays written by Bhavabhuti.
- (બ) નીચે આપેલ જોડકાં જોડો : ૪
- (B) Match the following words : 4
(૧) નિગમાન્તવિદ્યા	(૧) વાલ્મીકિ ।
(૨) ઉદ્ગીથ	(૨) વસિષ્ઠઃ ।
(૩) પ્રાચેતસ્	(૩) વેદાન્ત વિદ્યા ।
(૪) મૈત્રાવરૂણિ	(૪) ઁકાર વિદ્યા ।
- (ક) કૌસમાં આપેલ શબ્દોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને ખાલી જગ્યા પૂરો. ૩
- (C) Fill in the blanks with appropriate word : 3
- (૧) અષ્ટાવક _____ ના આશ્રમમાંથી પધાર્યા હતા. (વસિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર, ઋષ્યશૃંગ)
- (1) અષ્ટાવક્ર had arrived from _____'s Ashram. (વસિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર, ઋષ્યશૃંગ)
- (૨) ભવભૂતિનું ઉપનામ _____ હતું. (નીલકંઠ, શ્રીકંઠ, ગોપાલ)
- (2) Bhavabhuti was also known as _____. (નીલકંઠ, શ્રીકંઠ, ગોપાલ)
- (૩) ભવભૂતિએ પ્રકૃતિના _____ સ્વરૂપનું ચિત્રણ કર્યું છે. (સૌમ્ય, કરુણ, રૌદ્ર)
- (3) Bhavabhuti has described Nature in _____ form. (સૌમ્ય, કરુણ, રૌદ્ર)